

Enkele opmerkelijke kevers uit de Doort

P. Poot

Pallashof 9, Maastricht

Toen de hoofdpersoon uit dit nummer van domicilie veranderde was dit een goede gelegenheid om in de buurt van Echt naar nieuwe excursieterreinen uit te kijken. Op de vele excursies die vanaf die tijd gezamenlijk gemaakt werden, werd niet alleen naar vogels en planten gekeken, ook de kevers werden steeds bekeken en indien de moeite waard meegenomen. In de loop der jaren werden in die terreinen honderden soorten verzameld waarvan de meest interessante hier de revue zullen passeren. Hierbij zal ik echter van de Latijnse namen gebruik moeten maken, daar slechts enkele van de ruim 3800 Nederlandse keversoorten in het bezit van een Nederlandse naam zijn, die ze dan voornamelijk te danken hebben aan hun grootte, hun uitzonderlijk uiterlijk of de schade die ze in land- en tuinbouw of in woningen aanrichten.

Tot één van de meest verzamelde groepen behoren nog steeds de Carabiden of loopkevers, die we praktisch overal tegen komen. Eén van de grootste geslachten hiervan is *Bembidion* waarvan zo'n 50 soorten uit Nederland bekend zijn. Het gros hiervan kunnen we vinden langs oevers van plassen, beken en rivieren en enkele soorten worden uitsluitend in leemgroeven aangetroffen. Het zijn zonder uitzondering zeer snelle lopers die bij zonnig weer even snel op de vleugels gaan. Met een pincet zijn ze bijna niet te grijpen zodat we om hen te vangen meestal onze toevlucht nemen tot de exhauster, een soort zuigflesje met een slangetje waarmee de in alle richtingen vluchtende diertjes, zelden groter dan een halve centimeter, opgezogen kunnen worden. Vele soorten hebben metaalachtige kleuren met een of meer geelbruine vlekken op hun dekschilden. Van dit geslacht werden in de Doort 6 soorten gevangen en wel *assimile* Gyll., *biguttatum* Fabr., *doris* Panz., *guttula* Fabr., *fumigatum* Dufts, en *octomaculatum* Gze. De beide laatste soorten waren de beste want *fumigatum* was toen nieuw voor Limburg, terwijl *octomaculatum* in ons land éénmaal bij Roosteren langs de Maas gevangen was. Natuurlijk zullen er van dit geslacht nog wel enkele soorten te ontdekken zijn. Van het loopkevergeslacht *Pterostichus* (wat zoiets als gestreepte dekschilden betekent) troffen wij op een moerassig terreintje de soort *gracilis* Dej. aan die

zeldzaam is en bij stilstaand water het meest gevonden wordt. Het dier is ongeveer 1 cm groot, glanzend zwart met bruinachtige poten en sprietten.

Een ander geslacht waartoe ook metaalkleurige soorten behoren is *Agonum*. Hiervan werd de soort *livens* Gyll. gevonden in een moerassig bosje aan de rand van de Doort. De soort wordt zeldzaam genoemd maar dat zal wel te maken hebben met zijn nachtelijke levenswijze. Het dier is zwartbruin van kleur met iets lichtere poten en 2 rode vlekken op de schedel. De andere soort van dit geslacht was *viduum* Panz met een erts-groene metaalglans over zijn dekschilden.

Tot de dwergen onder de loopkevers kunnen we *Tachys bistriatus* Dufts (met 2 strepen) rekenen die tussen de 1½ en 2½ mm ligt en donkerbruin is. Een zeldzame soort die bijna uitsluitend aan de oevers van stromend water voorkomt. De voortplanting vindt in de lente plaats.

Genoeg over loopkevers, we stappen over naar de Staphyliniden of kortschildkevers, die gekenmerkt worden door sterk verkorte dekschilden zodat een groot gedeelte van het achterlijf onbedekt blijft. Een grote familie met in ons land bijna 900 soorten van voornamelijk heel kleine diertjes van enkele mm, maar ook enkele reuzen van tegen de 30 mm.

Een bekend maar zeer moeilijk geslacht vormt *Atheta* met ongeveer 125 inlandse soorten, de meeste onder de ½ cm die voor een zekere de-

terminatie alle genitaal onderzocht moeten worden wat veel ervaring en vaardigheid vereist. De soorten leven in allerlei rottende plantenstoffen, in mest, aan cadavers, in paddestoelen en in veenmos. Tegenwoordig is het geslacht opgesplitst in vele nieuwe geslachten.

Zo vonden wij als goede soorten o.a. *Liogluta pagana* Er (= landelijk) en *Dochmonota clancula* Er (= verborgen levend) door in de Doort de bodemlaag uit te zeven.

Bij het uitspoelen van een oeverdij kwam er een roestrode kortschild naar boven die bij determinatie *Acrognathus mandibularis* Gyllh. (= gekenmerkt door de bovenkaken) bleek te zijn; nieuw voor Limburg en slechts uit Overijssel en Brabant bekend. Het dier leeft aan oevers en wordt in het buitenland wel op licht gevangen. Uit dit zelfde oeverdij kwam ook nog *Deubelia picina* Aubé (= pekzwart) te voorschijn die slechts uit Noordholland en Limburg (Valkenburg) bekend was.

Van de familie der *Pselaphidae*, hele kleine kevertjes met knotsvormige sprietjes vonden we op hetzelfde terreintje *Rybaxis laminata* Mots. Het diertje was bekend uit Zeeland en Brabant en dus nieuw voor Limburg.

Een andere verrassende vangst was die van *Cytilus auricomus* Duft op een moerassig weiland, waar de soort van de lage vegetatie werd gesleept. *Auricomus* betekent goudharig. Het 5 mm lange diertje is dan ook op een bronsbruine ondergrond met goudkleurige haren bedekt. Het geslacht *Cytilus* behoort tot de *Byrrhidae*, een familie met sterk gewelfde kevertjes waarvan we de soorten vrij rondlopend op wegen of onder stenen kunnen aantreffen en wel vanaf de laagvlakte tot in het hooggebergte. Bij aanraking houden ze zich dood en hebben dan veel weg van bepaalde ronde uitwerpselen.

De familie van de *Nitidulidae* levert de beginnening vele moeilijkheden door de grote verscheidenheid van vormen:

van smalle langwerpige tot gewelfde ronde en zeer platte vormen is alles aanwezig. Vandaar dat er ook onder de systematici veel onenigheid is geweest over de afgrenzing van deze familie. De meeste soorten leven van stuifmeel, van sporen van paddestoele en twee geslachten vinden we uitsluitend op droog aas en botten. In de Doort vonden we op *Linaria vulgaris*, de Vlasbek, de vrij zeldzame *Brachypoterolus villiger* Reitt., een zwart kevertje van 2½ mm dat enkel uit Gelderland en Limburg bekend was.

Een heel leuke vangst was *Diphyllus lunatus* F. De geslachtsnaam wijst op een belangrijk kenmerk namelijk de 2-ledige sprietknots en de soortnaam *lunatus* op de maanvormige vlek op beide dekschilden. Dit in Nederland één-soortige geslacht hoort tot de familie van de *Erotylidae* waarvan alle soorten met hun larven in verschillende boomzwammen leven, terwijl de verpopping in de grond plaatsvindt. Onze soort is de enige behaarde van de familie en leeft in *Daldinia concentrica* Bolt, de doolhofzwam die op dore takken van loofbomen, vooral essen voorkomt. Deze soort is enkel uit Limburg bekend.

Een typisch geslacht uit vochtige gebieden is *Telmatophilus*, wat dan ook moerasvriend betekent. De vijf inlandse soorten leven namelijk gezellig op de bloeiwijzen van *Typha*- en *Sparganium*soorten. De larven ontwikkelen zich dus in de zaden van lisdodden en egelskoppen. Ze overwinteren als imago vaak in aantal tussen de bladscheden van deze soorten. Het was voor ons een verrassing alle inlandse

soorten in de Doort aan te treffen, te meer daar *sparganii* Ahr en *brevicollis* Aubé tot de zeldzaamheden behoren. De gewoonste soort is *typhae* Fall. De soorten *sparganii* Ahr, *caricis* Ol en *schönherri* Gyll. waren tevens nieuw voor Limburg. Ze zijn alle niet groter dan ± 2½ mm, bruin van kleur en vrij dicht behaard. Een uitschieter was ongetwijfeld de vangst van *Donacia brevicornis* Ahr, een soort die nieuw was voor onze fauna en zelfs in vele delen van Duitsland nog niet gevonden is. Het is een prachtige roodkoperkleurige soort van 1 cm. groot die monofaag leeft op de bladeren van *Scirpus lacustris*, de Mattenbies. Alle kevers van dit geslacht leven vooral op planten die vrij in het water staan of op het water drijven. Van hetzelfde geslacht vingen wij daar ook *bicolor* Zschach die op *Sparganium ramosum*, de Grote egelskop, leeft. Zij behoren tot de familie van de Chrysomeliden, in het Nederlands wel haantjes genoemd vanwege het springvermogen van vele soorten. Zij vallen vooral op door hun prachtige metaalachtige kleuren. Een eveneens phytophage (plantenetende) familie is die der Curculioniden of Snuitkevers die vaak streng aan één bepaalde waardplant gebonden zijn. Zij zijn goed kenbaar aan hun snuitvormig verlengde kop waarmee ze goed plantedelen kunnen aanboeren. Er zijn maar weinig plantengroepen die niet door een of ander snuitorgeslacht worden aangevreten. De lengte kan variëren van 1½ tot 20 mm.

In de Doort vonden we op *Alopecurus geniculatus*, de Geknikte vossesstaart,

de soort *Bagous cylindrus* Payk, een geelachtig grijs cilindervormig kevertje van ± 3 mm groot.

Van hetzelfde geslacht vingen we daar ook *lutulentus* Gyll., waarvan de larven in *Equisetum limosum*, de Holpijp, vastgesteld werden. De nieuwe generatie verschijnt vanaf juni. Van deze soort werd toen ook een veel grotere ondersoort gevangen, de subsp. *robustus* Bris. Thans is deze ondersoort op grond van genitaal onderzoek tot soort "gepromoveerd". Toen was hij nieuw voor Nederland.

Van het geslacht *Ceuthorhynchus* komen in ons land ongeveer 50 soorten voor waarvan de 3 volgende vastgesteld werden: *C. viduatus* Gyll., een vrij zeldzame soort van ± 4 mm die op *Stachys palustris*, de Moerasandoorn voorkomt en waarvan de larve zich in de wortels ontwikkelt. De tweede soort is *C. angulosus* Boh., ongeveer van dezelfde grootte, dicht leembruin beschubd met een onduidelijke lichtere dwarsband. Wordt gemeld van *Galeopsis*, hennepnetel en *Stachys*, andoorn. Deze soort was nieuw voor Limburg.

De laatste tenslotte is *C. triangulum* Boh., een iets kleinere soort die op drogere plaatsen voorkomt op *Achillea millefolium* L., gewoon duizendblad, van mei tot september, echter overal zeldzaam. De larven ontwikkelen zich in de bloemdragende stengels.

Summary

Some remarkable beetles of the Doort in the Dutch province Limburg, are mentioned.